

Norwegian Embassy

RAPORT PËR STANDARDIN E MINIMUMIT JETIK NË SHQIPËRI 2021

Ky studim u hartua si pjesë e projektit “Për drejtësi më të aksesueshme për gratë dhe burrat në Shqipëri”, zbatuar nga Programi për Zhvillim i Kombeve të Bashkuara (PNUD) në partneritet me Avokatin e Popullit dhe me mbështetjen financiare të Ambasadës Norvegjeze.

Opinionet dhe pikëpamjet e shprehura në këtë studim nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht ato të Programit për Zhvillim të Kombeve të Bashkuara apo donatorit të tij.

Punoi: Arjana Fullani
Dritan Shano
Marinela Sota

© Të gjitha të drejtat të rezervuara

UNDP Albania

Përmbajtja

Përmbledhje ekzekutive	4
1. Hyrje	8
1.1 Objektiva	8
1.2 Metodologjia	9
2. Minimum jetik në perspektivën ligjore	11
2.1 Vështrim i Përgjithshëm	11
2.2 Kuadri rregullator i brendshëm dhe nismat e ndërmara për caktimin e minimumit jetik	15
2.3 Roli i institucioneve publike në kuadër të përcaktimit të minimumit jetik dhe obligimet e tyre në këtë drejtim	20
2.4 Jurispudencia e Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut	23
2.5 Praktika nga vende të tjera dhe qasja e tyre ndaj konceptit të minimumit jetik	24
2.6 Problematika të zbatueshmërisë	28
2.7 Përfundime dhe rekomandime	29
3. Minimumi jetik, mbrojtja sociale dhe varfëria në Shqipëri	31
3.1 Politikat sociale ekzistuese për mbrojtjen sociale dhe minimumi jetik	31
3.1.1 Politikat sociale për mbrojtjen sociale	31
3.1.2 Situata aktuale e varfërisë në Shqipëri dhe efektiviteti i politikës së NE-së	33
3.1.3 Arritje dhe sfida	34
3.1.4 Minimumi jetik	36
3.2 Politikat e suksesshme të mbrojtjes sociale të lidhura me minimumin jetik në Evropën Juglindore dhe Ballkanin Perëndimor	37
3.2.1 Rasti i Kroacisë	39
3.2.2 Rasti i Maqedonisë së Veriut	40
3.3 Përfundime dhe rekomandime	40
4. Minimumi jetik në perspektivën ekonomike	42
4.1 Kuadri ekonomik dhe minimumi jetik	42
4.2 Politikat sociale dhe Minimumi Jetik në vendet e Bashkimit European	43
4.3 Minimumi Jetik në vendet e Bashkimit European	45
4.4 Minimumi Jetik në vendet e Ballkanit Perëndimor	49
4.5 Përlllogaritja e minimumit jetik	51
4.6 Përfundime dhe Rekomandime	55
4.7 Përfundime dhe rekomandime	
5. Aneks	55

Përmbledhje ekzekutive

Një nga parimet e Axhendës së Kombeve të Bashkuara 2030 është progresi drejt Objektivave të Zhvillimit të Qëndrueshëm, duke ju kushtuar vëmendje të veçantë individëve dhe familjeve të varfëra. Qeveria shqiptare, në këtë kuadër dhe në përputhje me Strategjinë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim 2015-2020 dhe Dokumenti Politik për Përfshirjen Sociale 2016-2020, ka nisur një reformë të sistemit të mbrojtjes shoqërore duke investuar në hartimin e një legjislacioni të ri në këtë fushë dhe ndërtimin e mekanizmave për të siguruar një sistem efektiv të mbrojtjes sociale.

Të dhënat tregojnë që megjithëse varfëria relative ka ardhur në ulje të pakonsiderueshme nga 23.7 (në vitet 2017-2018¹) në 23.4 në vitin 2018, përqindja e popullatës që janë në rrezik varfërie ose jetojnë me të ardhura shumë të ulëta është 49%², që do të thotë se pothuajse gjysma e popullsisë jetojnë në kushte shumë të vështira ekonomike.

Megjithëse masa e pagesës së Ndihmës Ekonomike vazhdon të jetë më e ulëta në Evropë dhe në rajon, ka një tregues pozitiv sa i përket ndikimit sado të vogël që kjo transfertë ka mbi individët dhe familjet e varfëra që përfitojnë nga kjo politikë për vitet 2017-2018³, që do të thotë se kjo politikë ndikon në mënyrë të drejtpërdrejtë për zbutjen e varfërisë dhe duhet përmirësuar për të siguruar rezultatin e synuar.

Qëllimi i këtij raporti është të bëjë një vlerësim të situatës ekonomike, ligjore dhe sociale sa i përket situatës së mospërcaktimit të minimumit jetik si përkufizim dhe si bazë jo vetëm për Ndihmën Ekonomike, por edhe për politikën e tjera në mbështetje të individëve dhe familjeve të varfëra në Shqipëri.

Objektivat e studimit janë: i) të bëjë një panoramë aktuale të situatës ekonomike dhe të varfërisë në Shqipëri dhe të projektojë një nivel të minimumit jetik; ii) të eksplorojë zhvillimet e legjislacionit në Shqipëri sa i përket mbrojtjes sociale dhe të vlerësojë nëse këto zhvillime përputhen me parimin e “jetës me dinjitet” apo me objektivin për zhdukjen e varfërisë⁴; iii) të analizojë politikën aktuale për ndihmën ekonomike dhe ndikimin e saj në zbutjen e varfërisë dhe riintegrimin e grupeve të cënueshme; iv) të ofrojë rekomandime për përmirësimin e ndikimit të NE në zbutjen e varfërisë dhe riintegrimin e përfituesve të NE.

1 UN Country Report for Albania, 2020.

2 Po aty

3 Po aty

4 Objektivi nr.1 i Objektivave të Zhvillimit të Qëndrueshëm <https://sdgs.un.org/goals>

Gjetjet kryesore

Nga analiza e legjisllacionit shqiptar në tërësi rezulton se minimumi jetik është një normë ligjore që buron nga të drejtat kushtetuese të qytetarëve. Edhe pse koncepti i minimumit jetik është i parashikuar prej më tepër se 2 dekadash si një normë kufizuese për mbrojtjen e burimit të të ardhurave, kryesisht të punëmarrësve, mungojnë aktet nënligjore që përcaktojnë masën e minimumit jetik dhe përshtatjen e kësaj mase në planin kohor.

Kjo mangësi shërben si një premisë për standarde të dyfishta në mbrojtjen e të drejtave themelore të shtetasve në lidhje me garancitë që ofron legjisllacioni përsa i përket minimumit jetik. Fusha praktike ku haset më së shumti kjo mangësi është fusha e ekzekutimit të detyrueshëm të detyrimeve monetare mbi pagat e punëmarrësve me të ardhura të ulta. Proceset ekzekutive mund të shkaktojnë rënien e kategorive të tilla të punëmarrësve në varfëri të skajshme nëse paga e tyre nuk mbrohet nga një minimum i paprekshëm.

Megjithë përpjekjet e qeverisë shqiptare për të reformuar sistemin e mbrojtjes sociale, mungon përkufizimi i minimumit jetik në legjisllacionin për mbrojtjen sociale, gjë që ndikon në hartimin e politikave për mbrojtjen sociale, sidomos në përcaktimin e qartë të qëllimit të tyre⁵.

Sipas vlerësimeve të deritanishme, masa e NE-së nuk ka pësuar rritje pas reformës. Masa e NE nuk është e mjaftueshme për të mbuluar shpenzimet për ushqimin por edhe për aktivitete të tjera të zhvillimit njerëzor për individët dhe familjet kur ata kanë nevojë.

Fëmijët dhe familjet e mëdha janë më të varfërat dhe grupet më të rrezikuara për të rënë në varfëri. Megjithë vëmendjen e rritur dhe ndryshimin e masës së NE për këto grupe, ky ndryshim ka qënë minimal dhe pa ndikim për daljen e tyre nga varfëria.

Kategorizimi, që bëhet për individët dhe familjet që mund të përfitojnë NE, në legjisllacionin për NE dhe përfitimin e saj është shumë i detajuar dhe i komplikuar duke krijuar mundësi që individë apo familje të caktuara të mos përfitojnë nga skema.

Investimi në politika të tjera, si politika e arsimit, shëndetit apo punësimit që konsiderohen si politikat që ndikojnë më shumë në zbutjen e varfërisë dhe daljen nga varfëria, nuk ka ardhur në rritje, përkundrazi është më i ulëti në rajon.

Bazuar në analizën e kryer në interes të këtij raporti, nxjerrim përfundimin se vlera e minimumit jetik për vitin 2019 në Shqipëri është përafërsisht **17, 875 Leke**.

Vlera e përlogaritur në këtë studim të minimumit jetik në Shqipëri është 9,9 % më e lartë sesa pensioni minimal për zonat urbane, 37,5 % më e lartë se pagesa e papunësisë dhe rreth 3 herë më e lartë se ndihma ekonomike, ndërsa është 45,5 % më e ulët sesa paga minimale.

5 Një nga masat pozitive të marra nga qeveria shqiptare për përballimin e gjendjes së fatkeqësisë natyrore si pasojë e përhapjes së sëmundjes infektive COVID ishte dyfishimi i pagesës për individët që përfitojnë pagesë të ndihmës ekonomike apo pagesës për individët që përfitojnë pagesën e të ardhurës nga papunësia.

Rekomandimet

Është e rëndësishme që vakumi normativ i përcaktimit të minimumit jetik duhet të përfundojë sa më parë në mënyrë që të vendoset një standard normativ me efekte të drejtpërdrejta në politikat sociale dhe ekonomike, si dhe të sigurohen garancitë e qytetarëve në drejtim të sigurimit të mjeteve të tyre të jetesës. Minimumi Jetik duhet të sigurojë jetesë dinjitoze me shërbimet bazike dhe duhet t'u mundësojë të gjithë shtetasve që të marrin pjesë aktive në shoqëri, pavarësisht nga aftësia e tyre për të punuar. Minimumi jetik duhet të bëhet një pjesë kryesore e sistemit kombëtar të mbrojtjes shoqërore dhe shëndetësore. Raporti sugjeron ndryshimin e Ligji Nr. 57/2019 "Për asistencën sociale në Republikën e Shqipërisë" dhe përfshirjen e përkufizimit të minimumit jetik si dispozitë të veçantë.

Legjislacioni duhet të parashikojë format dhe mjetet se si duhet të zbatohet e drejta për të përfituar nga ky minimum deri sa të mundësojë që çdo qytetar të përfitojë lehtësisht një garanci të tillë dhe mos mjaftohet vetëm me përcaktimin e vlerës shifrore të këtij koncepti.

Në formulimin e minimumit jetik të merret në konsideratë dhe të vlerësohet drejt objektivi i sigurimit të mirëqenies së individit në përputhje me konceptin e dinjitetit njerëzor të parashikuar në Kushtetutë dhe në ligj, në mënyrë të tillë që individit, përpos një jete dinjitoze, t'i mundësohet akses të paktën minimal në jetën kulturore, sociale dhe politike.

Përlllogaritja e minimumit jetik dhe masa e tij duhet të jetë bazë për masën e NE dhe pagesën për Aftësinë e Kufizuar. Rritja e pagesës së NE është e nevojshme të bëhet dhe të reflektojë nevojat e individëve dhe familjeve jo vetëm për ushqim por edhe për aktivitete të tjera të zhvillimit njerëzor.

Të thjeshtëzohet mekanizmi i kategorizimit të të ardhurave të individëve dhe familjeve që mund të përfitojnë nga skema e NE duke synuar mospërfshirjen e kategorive apo nënkategorive.

Të hartohet dhe miratohet metodologjia për llogaritjen e minimumit jetik në Republikën e Shqipërisë, që të shërbejë si udhërrëfyes dhe referencë zyrtare për llogaritjen periodike të Minimumit Jetik. Kjo metodologji dhe institucionet që do caktohen për ta hartuar atë duhet të mbajë parasysh, por jo të kufizohet: Parimet bazë të mbulimit me mjete financiare; Qasje të përbashkëta, të integruara dhe unike ndaj minimumit jetik; Përcaktojë kërkesat e përbashkëta për informacion për të adresuar nevojat e grupeve në nevojë.

Minimumi jetik të përdoret në themel të hartimit të Politikave Sociale për shtresat në nevojë. Minimumi jetik të përdoret si referencë për të përcaktuar pensionin minimal urban dhe rural, pagën minimale, ndihmën ekonomike dhe pagesën e papunësisë

Shkurtime

NE	Ndihma Ekonomike
SMS 2015-2020	Strategjia e Mbrojtjes Sociale 2015-2020
BP	Ballkani Perëndimor
UN	Kombet e Bashkuara
UNDP	Programi i Kombeve të Bashkuara për Zhvillim
UNICEF	Zyra e Kombeve të Bashkuara për Fëmijët
KEDNJ	Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut

预览已结束，完整报告链接和二维码如下：

https://www.yunbaogao.cn/report/index/report?reportId=5_31405

